

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація. Розглянуто основні моделі організації соціального страхування в країнах ЄС і подано приклад їх застосування у пенсійному страхуванні.

Аннотация. Рассмотрены основные модели организации социального страхования в странах ЕС и представлен пример их применения в пенсионном страховании.

Annotation. The basic models of the organization of social insurance in the EU countries are considered and the example of their application in pension insurance is presented.

Ключові слова: соціальний захист, система соціального страхування, соціальні ризики, пенсійне забезпечення.

Актуальність теми дослідження зумовлена пошуком державних механізмів регулювання соціального страхування в Україні. Найбільш розвинені системи соціального захисту мають країни ЄС. Розгляд окремих програм цих ефективно діючих систем соціального страхування є важливою базою аналізу міжнародного досвіду.

Мета роботи – аналіз основ соціального захисту населення в країнах ЄС для визначення основних напрямів реформування системи соціального страхування в Україні.

Основне завдання – це узагальнення досвіду організації і функціонування економічних моделей та програм соціального захисту населення в країнах ЄС.

Об'єкт дослідження – процес реформування системи соціального страхування в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Методологічну основу дослідження склали концепції і погляди закордонних економістів, що пов'язані з питаннями розбудови системи соціального страхування [1 – 3].

Практичне значення положень, обґрунтувань і висновків дослідження полягає у можливості їх застосування у практичній діяльності суб'єктів процесу реформування системи соціального страхування в Україні.

Визначальний вплив на системи соціального захисту в країнах ЄС надають сучасні демографічні тенденції (падіння народжуваності нижче за рівень природного відтворення населення і його старіння), посилення європейської інтеграції і економічної глобалізації. Це викликає необхідність пошуку в країнах ЄС нових підходів для досягнення оптимального співвідношення між економічними і соціальними складовими суспільного розвитку, які дозволили б уникнути конфлікту між пріоритетами економічного розвитку і принципами соціальної справедливості. З цієї точки зору є цікавою оцінка найбільш ефективних варіантів модернізації існуючих систем соціального захисту в країнах ЄС на прикладі окремих програм.

Черговість введення систем обов'язкового соціального страхування в європейських країнах полягає в тому, що, як правило, першим вводилося страхування від нещасних випадків, потім медичне страхування, пенсійне і значно пізніше – страхування з безробіття. У процесі розширення програм соціального захисту в західно-європейських країнах у цей період можна виділити дві визначальні тенденції: перша – найбільше збільшення витрат на ті соціальні програми, які не були пов'язані зі сферою виробництва і ринком праці та поширювалися на такі великі за чисельністю і важливі з політичної точки зору групи виборців, як, наприклад, пенсіонери; друга тенденція полягала в істотно меншому зростанні витрат на соціальні програми, зумовлені проблемами ринку праці або заробітної плати.

Оскільки не всі системи соціального захисту ґрунтуються на принципі соціального страхування, до системи соціального захисту в ЄС разом із пенсійним страхуванням, медичним страхуванням, страхуванням від нещасних випадків на виробництві та страхуванням з безробіття віднесено соціальну допомогу та соціальні трансферти у межах житлової, освітньої і родинної політики.

На сучасному етапі соціальна політика країн ЄС зберігає національну компетенцію регулювання, а тому в рамках прийнятих документів ЄС значним досягненням є підписання угод про утворення єдиного страхового простору і координацію національних законодавств у галузі соціального захисту.

В економічну модель соціального захисту закладені принципи організації і функціонування її програм, що склалися, в тій або іншій країні. У країнах ЄС домінують чотири основні моделі: континентальна або бісмарківська, англосакська або модель Беверіджа, скандинавська і південно-європейська [1 – 3].

Як приклад, класифікація пенсійних систем у країнах ЄС здійснена не шляхом виокремлення складових елементів даної системи (трирівнева структура пенсійних систем характерна практично для всіх європейських країн), а на основі наступних ознак: а) коло охопленого пенсійним забезпеченням населення; б) умови, що необхідні для отримання права на пенсію; в) принципи і джерела фінансування. На підставі даних критеріїв можна виділити дві основні моделі пенсійного забезпечення: універсальні (національні) системи пенсійного забезпечення і системи, що побудовані за страховим принципом, – страхові. Важливим моментом типологізації пенсійних систем є: передумови, необхідні для отримання права на пенсію, методи і джерела фінансування, індексація пенсійних виплат, пенсійний вік і інші критерії.

Важливою умовою реформування системи пенсійного забезпечення в Україні може стати зарубіжний досвід організації систем додаткового пенсійного забезпечення. В країнах ЄС такі системи існують або у вигляді пенсійних

системи пенсійного забезпечення використовують, в основному, накопичувальний принцип як основу фінансування. Основною перевагою такої системи є можливість чіткого співвідношення розмірів і терміну виплати внесків із розміром подальших виплат, а також можливість застрахованого особисто контролювати збереження коштів на індивідуальному накопичувальному рахунку.

Література: 1. European Comission. Social research in Europe. – Luxemburg, 1995. 2. European Economy. The Impact of Ageing on Public Expenditure: Projections for the EU-25 Member States on Pension, Healthcare, long-term Care, Education and Unemployment transfers (2004–50) // Special Report № 1. – Luxembourg, 2006. – P. 106. 3. European Social Statistics. Social Protection. Expenditure and Receipts. Data 1995–2003. – Luxembourg, 2006. – P. 15.